

Drivisen ved Nordøstgrønland

af magister Jens Snellman Fabricius

Passagerer på polarruternes moderne passagerfly nyder sikkert synet af de udbredte drivismasser i den østgrønlandske strøm. De samme passagerer aner næppe, at flyets navigator samtidig hoveddrystende lægger kortet fra sig og bander over den mangelfulde kortlægning af området, for den østgrønlandske kyst ligger ikke der, hvor den skal efter kortet og ud fra den beregnede flyvetid.

Nordøstgrønland fik længe lov til at ligge hen som et ukendt land. Årsagen ligger dels i den vestfor liggende indlandsis, dels i det østfor liggende bælte af drivende havis.

Fra Polhavet fører Den østgrønlandske Strøm vældige masser af drivis sydover. Drivisen ligger i et bælte, hvis bredde varierer med årstiden. Ud for Danmarkshavn er bredden 500 til 800 km i de 7 af årets måneder. I august-september kan den skrumpe ind til omkring 200 kilometers bredde. Ved Scoresbysund kan man enkelte år være så heldig, at sejladsen kan foretages gennem områder med meget spredt drivis.

Hovedmassen af drivisen består af storis. Det er en havis, der gennem flere

vintre er dannet i Polhavet. Den har været udsat for polarstormenes voldsomme pres, hvor flager er skubbet op over hinanden i vældige systemer af rygge. De gamle rygge er blevet nedslidte af vejrliget, men de ses tydeligt fra luften. Sammenskrningen af flager, og tilvækst gennem pålejring af is på overfladen ved genfrysning af vandtrukken sne, giver store istykkelser. En flagetykkelse på 3 til 5 meter er almindelig i den uforstyrrede is, men i skruetvoldene kan man nå op mod 70 meter. Storis er næsten fersk, da det ved nedfrysningen indesluttende salt har haft tid til at smelte sig vej ned og ud gennem flagerne.

Flagernes størrelse varierer med årstiden. Gennem vintermånederne er de ofte frosset sammen i en mosaik med kystisen. I sommermånederne bryder isen op og sønderdeles, men drivende ismarker med en diameter på 20 til 50 km er ikke ualmindelige, endog på det tidspunkt af året, hvor østkystens besejlingsmuligheder er størst.

Den østgrønlandske drivis består af en blanding af is af forskellig alder. Mellem de gamle storisflager driver opbrudt en-

Fot.: Jens Fabricius (11/6 1970).

Blossevillekystens 15–20 km brede fastisbrømme.

Det åbne vand med tågen udgør en del af en 20 km bred rende, der adskiller et 300 km bredt drivisbælte fra fastisen.

eller toårig is fra fjordene sammen med isfjelde fra de grønlandske gletschere. Flager og isfjelde kan bevæge sig med forskellig hastighed og i forskellige retninger. Flagerne påvirkes mest af vinden, isfjeldene mest af strømmen, så man kan opleve at se isfjelde pløje sig vej gennem drivisen som veritable isbrydere.

Mange er de skibe, der er forlist eller har lidt svære skader i den østgrønlandske drivis. Driften af blyminen ved Mestersvig lod sig gøre uden tab af skibe, men det skyldtes udelukkende brugen af rederiet J. Lauritzen's specialbyggede polarskibe, der fra luften blev lodset ind og ud af rederiets egne isobservatører. Iscentralen i Mestersvig benyttede til denne isrekognoscering dels Det danske Flyve-

våbens Catalinafly, dels Nordisk Mineselskabs egne småfly. Iscentralen i Narssarssuaq trådte af og til hjælpende til med langrekognosceringer, og efter blyminens lukning har Iscentralen Narssarssuaq fortsat rekognosceringerne af området, omend i mindre målestok, af hensyn til besejlingen af Scoresbysund og vejrstationerne Daneborg og Danmarkshavn.

Oplysninger om den østgrønlandske drivis er samlet og delvis bearbejdet. Alt materiale er taget i anvendelse; lige fra sagaernes overleveringer, over hvalfangernes og ekspeditionernes journaler, til jetpassagerflys og satelitters observationer. Man skulle måske vente, at alt på dette område var velkendt, men det er

*Skib ud for
nordlige Liverpool Land.*

Fot.: Ib Tøpfer (1958).

desværre langt fra tilfældet. Variationerne er meget store i denne drivisstrøms pulsslag. At følge disse variationer lader sig endnu ikke gøre hverken med højtflyvende passagerfly eller satellitter, begge dele kan kun give en grov oversigt.

En regelmæssig og regulær isrekognoscering med fly er fortsat nødvendig, dersom Nordøstgrønland skal holdes åben for menneskelig aktivitet. Den type fly, der i dag står til rådighed for dansk isrekognoscering, kræver landings- og tankningsmuligheder samt flyveudsigter baseret på vejrobservationer fra området. Det har det hidtil knebet med ved Nordøstgrønland, da der er meget store afstande mellem vejrstationer, og af flyvepladser er der efter Station Nords nedlæggelse kun Mestersvig tilbage. De naturlige landingspladser i Nordgrøn-

land er ubemandede, uden huse og uden tankningsmuligheder. En undtagelse udgøres af Kap Harald Moltke, hvor Eigil Knuth på privat initiativ har holdt porten på klem for fremtidig dansk aktivitet. Her blev en lille station bygget i sommeren 1972, og her ligger et mindre nøddepot af brændstof til fly, men stationen er ikke permanent bemandet.

Besejlingen af Scoresbysund med Mestersvig samt vejrstationer Daneborg og Danmarkshavn kræver relativt få skibe. Det vil vel også fremover lykkes at få forsyningerne frem ved hjælp af isrekognosceringer fra skibenes helikoptere og Iscentralen Narssarssuaq's langrekognosceringsfly, såfremt man oprettholder en base på Mestersvig.

Størstedelen af Nordøstgrønland ligger stort set udforsket. Udenlandske prospekteringsfolk arbejder imidlertid ihærdigt og tænker allerede på udnyttelsen af mineral- og olieforekomsterne i området.

For dansk forskning med begrænsede midler og personel er mulighederne for fortsat aktivitet i Nordøstgrønland blevet stærkt begrænset ved lukningen af Station Nord. Hvordan danske forskere skal kunne rådgive myndighederne ved koncessionsudstedelser i området, er lidt af en gåde. De udenlandske firmaer skal nok skaffe sig den nødvendige viden; det gælder også for isforhold og besejlingsmuligheder. Firmaerne kan derved ved forhandlingsbordet komme til at sidde med de bedste „kort“ på hånden. Man kan så blot håbe, de danske myndigheder får overladt de indsamlede oplysninger i deres fulde udstrækning – men håbet er vel lidt lysegrønt.